

FABRICAREA INVENȚIEI PROTEJATE – CA MODALITATE ALTERNATIVĂ DE MANIFESTARE A INFRAȚIUNII PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTULUI EXCLUSIV AL TITULARULUI ASUPRA OBIECTELOR DE PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

Iustin Viorel, magistru, lector superior, USPEE „C. Stere”

Rezultat al folosirii creatoare a intelectului, creația minții, creația intelectuală este deopotrivă măsura dimensiunilor umane și forța care a asigurat și asigură continua dezvoltare a omului, existența și dezvoltarea societarii. Dreptul de proprietate intelectuală este de origine moderna. Extinderea și dezvoltarea acestei ramuri a dreptului, în special, de la începutul secolului trecut a fost considerabilă. Transformările din ultima vreme, au fost unele dintre cele mai profunde avându-și punctul de plecare, în principal într-o tendință de industrializare a creației intelectuale. Este vorba, așa cum s-a subliniat în doctrina juridică de noile tehnici de comunicare și difuzare, precum și de transformare treptate a activităților culturale intelectuale în adevărate industrii culturale, care determina creșterea prețului investițiilor necesare creării și difuzării operelor, prezența unor intermediari, producător, distribuitor, exploatare și o anumită deplasare, din punctul de vedere al legiuitorului național a “centrului de gravitate” de la autorul creator spre intermediarul investitor. Aceste coordonate au creat și apoi au sporit vulnerabilitatea dreptului de proprietate intelectuală în raport cu faptele care prejudiciază existența și dezvoltarea acesteia impunând intervenția protectoare a legii penale.

Unicul titlu de protecție a invenției este brevetul de invenție care în Republica Moldova se acorde de către unica autoritate publică – AGEPI [1].

Invenția este soluția, care rezolvă o problemă dintr-un domeniu al cunoașterii, care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut până atunci [2].

Pentru a fi brevetată o invenție ea trebuie să întrunească cumulativ criteriul de aplicare industrială, să fie nouă, să implice o activitate inventivă.

O invenție se consideră nouă dacă nu este cuprinsă în stadiul tehnicii. Stadiul tehnicii cuprinde toate cunoștințele care au fost făcute accesibile publicului printr-o descriere făcută în scris sau oral, prin utilizare sau în orice alt mod, până la data depozitului cererii de brevet sau la data priorității recunoscute. Stadiul tehnicii cuprinde, de asemenea, conținutul cererilor de brevet depuse la AGEPI, așa cum acestea au fost depuse, care au o dată de depozit anterioară și care au fost publicate, conform art.49 din Legea 50 privind protecția invențiilor.

O invenție este considerată că implică o activitate inventivă dacă, pentru un specialist în domeniu, ea nu rezultă în mod evident din cunoștințele cuprinse în stadiul tehnicii.

O invenție este considerată ca fiind susceptibilă de aplicare industrială dacă obiectul ei poate fi fabricat sau utilizat în oricare dintre domeniile industriale, inclusiv în agricultură [3].

Obiectele de Proprietate Industrială care pot face obiectul unui brevet de invenție sunt:

- **produsul** (dispozitive, substanțe, tulpini de micro-organisme culturi celulare de plante sau animale, produse farmaceutice și fitofarmaceutice un procedeu – activitate care are ca rezultat obținerea sau modificarea unui produs (proces tehnologic, procese computerizate, procedee biologice sau genetice etc.);

- **metoda** – activitate care are rezultat de natură calitativă (măsurare, analiză, reglare, control, metode computerizate, combinații algoritm/program-proces);

- **aplicarea** unui produs, procedeu sau metodă – aplicarea acestora cu o anumită destinație, cu condiția ca aceasta să nu rezulte în mod evident din proprietățile cunoscute ale produsului, procedurii sau metodei aplicate [4].

Conform art. 20 din Legea 50-XVI/2008, brevetul îi acordă titularului dreptul exclusiv de exploatare a invenției pe întreaga durată de protecție a lui, adică: fabricarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, folosirea, importul sau stocarea în aceste scopuri a produsului care constituie obiectul brevetului, folosirea procedurii care constituie obiectul brevetului sau, în cazul în care un terț știe sau este evident din circumstanțe că folosirea procedurii este interzisă fără acordul titularului de brevet, oferirea procedurii spre folosire, la fel oferirea spre vânzare, vânzarea, folosirea, importul sau stocarea în aceste scopuri a produsului obținut direct prin procedeul care constituie obiectul brevetului. Totodată, art.21 din aceeași Lege prevede că un brevet îi acordă titularului, pe lângă drepturile enumerate mai sus, dreptul de a interzice terților care nu au acordul său să efectueze acțiunile enumerate mai sus, pe teritoriul Republicii Moldova, de către o persoană alta decât persoana îndreptățită. Acest drept constituie posibilitatea juridică, recunoscută titularului brevetului, de a opune tuturor celorlalte persoane prerogativa sa de a exploata invenția brevetată [5]. Fabricarea produselor constă în realizarea materială a unui obiect identic ori similar cu cel ce formează obiectul-produs al invenției brevetate. Este suficientă fabricarea produsului, chiar dacă acesta nu a fost utilizat ori pus în vânzare. În toate cazurile, fabricarea trebuie să fi fost finalizată, nu numai începută; cu toate acestea, dacă fabricarea a fost întreruptă de acțiunea formulată de către titularul brevetului, se poate considera că s-a produs o contrafacere parțială, cât privește porțiunile fabricate ori aflate în curs de execuție [6]. În jurisprudența franceză [7], s-a decis că dobânditorul produsului la care se pune problema pieselor de schimb sau aceea a reparațiilor nu are obligația de a se adresa titularului brevetului spre a obține acele piese de schimb ori spre a efectua reparația; o asemenea obligație există însă dacă este vorba

despre reparații care sunt echivalente cu reconstrucția sau înlocuirea obiectului supus reparațiilor. Sub un alt aspect, se consideră că fabricarea chiar și a unui singur obiect și chiar dacă această fabricare nu s-a realizat în scopul comercializării cade sub incidența legii, constituind contrafacere. Reproducerea în dimensiuni reduse a unui obiect brevetat, ceea ce face imposibilă întrebuințarea acestuia în industrie (de exemplu, o mașinărie redusă în dimensiuni spre a servi drept model) nu constituie contrafacere [8]. Jurisprudența și doctrina au elaborat, în decursul timpului, unele reguli generale referitoare la compararea obiectului protejat prin brevetul de invenție cu obiectul contrafăcut prin fabricare, spre a se stabili dacă a fost încălcată ori nu exclusivitatea recunoscută titularului de brevet, așadar dacă a existat sau nu contrafacere [9].

a) Astfel, mai întâi, în cazul **reproducerii servile** nu se ridică probleme, aceasta constituind întotdeauna încălcarea exclusivității recunoscute titularului brevetului.

b) În al doilea rând, conform "**teoriei variantelor de execuție**" [10], aplicabilă în cazul în care reproducerea nu este servilă, se consideră că a fost încălcată exclusivitatea dacă la obiectul reprodus se regăsesc elementele constitutive esențiale ale invenției. Astfel, simpla schimbare a materialului, a formei, a dispunerii, a dimensiunilor fără a se aduce un rezultat industrial nou nu constituie decât variante de execuție a produsului protejat prin brevet.

c) În al treilea rând, **contrafacerea se apreciază în raport cu asemănările, iar nu cu deosebirile**. Cu alte cuvinte, nu prezintă importanță dacă obiectul reprodus conține, în același timp, și unele diferențe față de produsul brevetat, în ipoteza în care, la comparație, rezultă existența asemănărilor sub aspectul elementelor esențiale și caracteristice ale invenției.

d) În al patrulea rând, conform **teoriei echivalente-lor**, se consideră că există încălcarea exclusivității atunci când un element din structura produsului este înlocuit cu un element diferit, care îndeplinește aceeași funcție și determină un rezultat identic sau chiar asemănător.

e) În sfârșit, regula **inadmisibilității asocierii mai multor brevete** arată că persoana care este titular al mai multor titluri de protecție nu are dreptul de a le invoca în mod concomitent în privința obiectului fabricat de către terț, susținând că acesta a luat câte un element din fiecare brevet. Regula se explică prin aceea că brevetul constituie un titlu separat și distinct de orice alt brevet [11].

Folosirea produselor reprezintă o formă de încălcare a exclusivității recunoscute titularului de brevet de invenție este distinctă de "*fabricarea*" produselor, deși, de cele mai multe ori, persoana care fabrică produsele le și folosește; realizarea cumulativă a acestor două activități constituie o agravantă [12]. Există contrafacere atât în cazul folosirii produsului brevetat, cât și în acela al folosirii procedurii ori a metodei brevetate, precum și în cazul folosirii unui produs nebrevetat, dar care a fost obținut printr-un procedeu sau o metodă brevetate [13]. Existența ori absența calității de comerciant este nerelevantă, dar numai folosirea în scop comercial – nu și aceea în scop personal – constituie încălcare a exclusivității [14]. În toate cazurile, reaua credință a celui care folosește produsele trebuie dovedită,

deoarece este posibil ca produsele folosite să fi fost puse în circulație cu acordul titularului de brevet [15].

Contrafacerea comercială este una dintre formele cele mai periculoase de încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală [16].

Cu problema contrafacerii mărfurilor Republica Moldova s-a confruntat încă în anii '90, când pe piața Republicii Moldova au început să apară o gamă largă de produse contrafăcute purtând denumirea unor mărci notorii. Producerea și realizarea produselor contrafăcute pe piața de desfacere în Republica Moldova reprezintă și în prezent o problemă serioasă care permanent amenință atât securitatea economică a Republicii Moldova, cât și viața și sănătatea consumatorilor. Conform datelor statistice ale Comitetului Executiv al țărilor Comunității Țărilor Independente (CSI), bugetele acestor țări înregistrează pierderi colosale din cauza contrafacerii mărfurilor, de exemplu: în Federația Rusă – 3 miliarde de dolari anual, în Ucraina – 1,5 miliarde de dolari, în Belorusia, Kazahstan, Republica Moldova – în mărime de la 0,5...1,4 miliarde de dolari.

Prejudiciile aduse de mărfurile contrafăcute pot fi divizate în următoarele categorii:

- Prejudicii economice, care se manifestă prin diminuarea încasărilor la bugetul de stat, și la bugetele titularilor de drepturi;

- Prejudicii de imagine aduse atât țării pe teritoriul căreia prosperă piața produselor contrafăcute, cât și titularilor de drepturi (OPI);

- Prejudicii aduse vieții și sănătății persoanelor, în țara unde prosperă și se dezvoltă piața produselor contrafăcute;

Contrafacerea unui produs prin fabricare, protejat prin brevet de invenție poate îmbrăca mai multe forme ca:

- contrafacere de asortiment reprezintă substituirea în întregime produsului prin substituenți de altă categorie, sort cu păstrarea numai a unui sau a două elemente ale produsului;

- contrafacere calitativă reprezintă falsificarea produselor originale prin adăugarea în produse a diferitor aditivi alimentari și nealimentari sau/și modificarea rețeturii produsului datorită: adausului de apă, introducerii componentelor mai iefteni, prin utilizarea unui produs sintetic care imită produsul natural, prin substituirea unui component prin utilizarea unor componente care reprezintă deșeuri alimentare, introducerea diferitor adaosuri alimentare, prin depășirea cantității substanțelor față de normele admisibile a documentației tehnice sau prin depășirea cantității substanțelor necalitative, prin introducerea conservanților, antioxidanților și antibioticilor fără indicarea acestora pe marcajul produsului;

- contrafacere cantitativă reprezintă ducerea în eroare a consumatorului din contul devierilor parametrilor produsului, față de cel al documentației tehnice (masă, volum, lungime, etc) de la cei stabiliți în documentația tehnică a produsului. Această formă este foarte răspândită și este una din cele mai vechi metode de ducere în eroare a consumatorului

Contrafacerea prin fabricare este o plagă industrială. În ultimii ani aceasta a luat proporții inimaginabile și s-a răspândit atât în economiile în curs de dezvoltare, cât și

în cele industrializate. Producătorii străini cu reputație au adesea îndoieli atunci când se propune fabricarea produselor lor în țări în care fenomenul contrafacerii este foarte mare. Drept consecință, astfel de țări nu numai că pierd în mod direct investițiile străine, dar nu pot beneficia nici de inovațiile din domeniul tehnologiei.

Faptul că, în domeniul comercial, contrafacerea are o situație atât de înfloritoare se datorează, în mare măsură, următorilor factori:

- 1) profitabilitatea netă adusă de practicarea acesteia;
- 2) absența sau inadecvarea legilor în multe țări și o lipsă generală a acțiunilor de aplicare a acestora;
- 3) disponibilitatea echipamentelor de înaltă tehnologie relativ ieftine care favorizează copierea;
- 4) perceperea contrafacerii OPI ca fiind o infracțiune foarte puțin dăunătoare.

În cazul contrafacerii unei invenții prin fabricare, prejudiciul este de ordin economic și poate aduce atingere vieții și sănătății persoanei, de exemplu, în prezent, pe piață este frecvent folosită pasta de carne, ca înlocuitor de carne la unele preparate. Acest înlocuitor, cunoscut și sub denumirea de MDM, este un produs obținut din carne dezosată mecanic. Fabricarea acestui produs este foarte extinsă în U.E., 90% din producție fiind destinată exportului în țările din estul Europei, unde din cauză nivelului de trai scăzut predomină pe piață preparate din carne ieftine, dar de slabă calitate. Folosirea acestui înlocuitor în proporții ridicate, pe lângă faptul că reprezintă o contrafacere prin fabricare a produselor în compoziția cărora se regăsește (unele sortimente de parizer conțin cca. 80% MDM), prezintă și o serie de riscuri pentru sănătatea consumatorilor: crește riscul de contaminare cu Salmonella și poate conduce la modificări asupra dezvoltării copiilor datorită conținutului mare de calciu existent (când dezosarea mecanică se execută cu aparatură neperformantă). De remarcat este faptul că în U.E. utilizarea acestei paste de carne este interzisă, ea putând fi folosită numai într-o proporție de 3-5% în preparate și numai de către producătorii care fabrică și acest tip de pastă de carne. Ținând cont de efectele potențial nocive ale MDM asupra sănătății consumatorilor, unele firme de preparate din carne folosesc în reclame mențiunea lipsei MDM în produsele proprii. Un alt exemplu poate fi fabricarea ciocolatei care este și ea deseori un obiect al contrafacerilor. Cele mai multe cazuri sunt cele de inducere în eroare a consumatorilor prin intermediul ambalajului. Astfel, ambalajele diverselor sortimente de ciocolată prezintă diverse fructe: mere, banane, vișine etc. foarte atrăgător colorate, sugerând prezența acestora în compoziția ciocolatei. În realitate, la capitoul compoziție, cu litere foarte mici se specifică „aromă identic naturală”. La fel pot fi contrafăcute prin fabricare și vinurile fabricate din arome sintetice, coloranți, îndulcitori artificiali, alcool etilic și apă.

Dar nu numai produsele alimentare pot periclita viața sau sănătatea consumatorilor, ci și alte produse, așa cum este cazul pieselor de schimb pentru autoturisme sau a utilajului electrocasnic. Potrivit estimărilor, pe piața autohtonă cca 60% din comerțul cu piese auto, accesorii sau uleiuri este ilegal, mărfurile provenind din contrabandă sau fiind contrafăcute.

Odată cu dezvoltarea relațiilor economice și a pieței de desfacere și reglementările juridice cu privire la OPI trebuie să se modifice mereu îmbunătățind climatul reglementării relațiilor sociale cu privire la OPI.

Acțiunea de fabricare a OPI reprezintă mai multe fapte care au un caracter alternativ: Eu o să mă refer doar la analiza juridico-penală a faptei de fabricare fără drept a invenției.

Obiectul juridic reprezintă relațiile sociale care se nasc, se dezvoltă și se modifică în legătură cu apărarea drepturilor titularului brevetului de invenție împotriva faptelor alternative: fabricarea, importul, exportul, transportarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produsului. În cazul contrafacerii prin fabricare obiectul juridic reprezintă relațiile sociale care se nasc, se dezvoltă și se modifică în legătură cu apărarea drepturilor titularului brevetului de invenție împotriva faptei de fabricare fără drept a obiectului invenției.

În cazul săvârșirii infracțiunii de contrafacere prin fabricarea unui obiect protejat prin brevet de invenție **Obiectul material** nu există. Deși s-ar părea că acțiunea de fabricare reprezintă obiectul unui brevet de invenție, totuși acest bun este un produs și nu obiectul infracțiunii. În cazul în care fapta se săvârșește prin celelalte modalități ale lui *verbum regens* consider că obiect material al infracțiunii este însuși obiectul proprietății industriale, care poate fi produsul sau procedeul folosit.

Latura obiectivă se realizează prin una din următoarele fapte alternative: fabricarea, importul, exportul, transportarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produsului, efectuate fără drept. În cazul infracțiunilor cu conținut alternativ, nu există o pluralitate de infracțiuni, ci o unitate de infracțiune, dacă activitatea ilicită a făptuitorului corespunde mai multor modalități alternative descrise în conținutul normei incriminate. Soluția unității naturale de infracțiuni este justificată prin echivalența juridică a termenilor alternativi (fungibilitatea acestora) folosiți de legiuitor la crearea acestor norme de incriminare, a căror nerespectare sau încălcare, după caz este sancționată în aceleași limite de pedeapsă sau rezidă din structura unităților infracționale. În cazul infracțiunii săvârșite prin fabricare, pentru existența infracțiunii este suficient ca făptuitorul să realizeze un obiect care, prin însușirile sale esențiale, seamănă cu cel care formează obiectului unei invenții, în fiecare caz, acțiunea de fabricare se stabilește prin compararea obiectului reprodus de făptuitor cu cel brevetat, ținându-se seama de asemănările esențiale care există între cele două obiecte.

Consecințele contrafacerii prin fabricare a obiectului unei invenții constă în atingerea adusă drepturilor sale patrimoniale și nepatrimoniale. Între acțiunile făptuitorului și consecințele survenite trebuie să existe o legătură de causalitate care rezultă, de regulă, din materialitatea faptei.

Latura subiectivă reprezintă vinovăția, sub formă de intenție, care poate fi directă sau indirectă. În modalitățile normative ale oferii și importului intenția este directă calificată prin scop. Fiind o cerință atașată laturii subiective a infracțiunii, pentru consumarea acesteia nu va fi necesară

realizarea acestei condiții fiind suficient să se facă dovada că subiectul a urmărit, după caz, să folosească sau să vândă acel produs care constituie obiectul invenției. Din etapele activității infracționale care pot fi prezente în cadrul acestei infracțiuni formale sunt posibile acțiunile de pregătire și tentativa, dar nu sunt incriminate și nu sunt pedepsite

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană, care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale, lipsind vre-o calitate specială a acesteia.

Infracțiunea se consumă în momentul în care oricare dintre acțiunile incriminate a fost realizată.

Infracțiunea analizată prezintă mai multe modalități normative în raport de modul în care este descrisă fapta incriminată, pentru consumarea infracțiunii fiind suficientă realizarea unei singure modalități. Dacă aceeași persoană realizează în concret conținutul mai multor modalități normative, unitatea infracțională nu va fi afectată, dar de acest aspect se va ține seama la stabilirea gradului de pericol social al faptei comise și la individualizarea judiciară a pedepsei.

O altă modalitate de contrafacere poate fi și faptă de folosire fără drept a unui produs protejat prin brevet la fabricarea unui alt produs, în așa fel lezându-se un drept exclusiv al titularului prevăzut de art. 20 (2) litera a), din Legea 50/2008 privind protecția invențiilor. Actualmente această faptă nu este prevăzută de Legea penală, în așa caz obiect material al acestei infracțiuni este orice bun care este obiectul invenției sau care corespunde acestuia, deci chiar într-un bun contrafăcut, indiferent dacă făptuitorul folosește un bun contrafăcut de el sau altul.

Analizând literatura de specialitate, reiese că acțiunea de fabricare a unui produs prin folosire a altui produs protejat este prevăzută de Legea specială privind protecția invențiilor, pe când Legea penală omite această modalitate de săvârșire a infracțiunii, deci ceea ce nu este interzis de Legea Penală nu este pasibil de răspundere penală, în așa caz ne pomenim într-o situație când avem un drept exclusiv al titularului dar care nu poate fi protejat eficient. Totodată în sancțiunea art.185² al.3 pe lângă sancțiunea propriu-zisă nu este prevăzut ce se întâmplă cu produsele contrafăcute și cu utilajul care l-ea produs care reprezintă și o proprietate privată, în așa fel produsele contrafăcute prin fabricare sau folosire pot iarăși reapărea pe piață. Mai mult ca atât, Republica Moldova este parte la Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț unde în art. 61 se stipulează că statele membre vor prevedea în procedurile sale penale sancțiuni de genul : „... Sancțiunile vor include închisoare și/sau amenzi suficiente pentru a fi descurajatoare și vor fi la un nivel comparativ cu cele aplicate unor delictive grave similare. În cazurile adecvate, sancțiunile posibile vor include și sechestrarea, confiscarea și distrugerea mărfurilor în cauză, precum și a tuturor materialelor și instrumentelor care au servit direct la comiterea delictului...” [17]. În legătură cu cele menționate ar fi oportun la părerea mea ca art. 185² al. 3 din CPRM să conțină suplimentar în dispoziția lui încă o acțiune alternativă, distinctă de fabricare și anume acțiunea de **folosire** a produselor protejate prin titlu de protecție care se referă la acțiuni de contrafacere și poate

duce la fabricarea fără drept a produselor industriale, iar sancțiunea să fie considerată ca una gravă și să prevadă expres confiscarea și distrugerea mărfurilor contrafăcute, precum și a tuturor materialelor și instrumentelor care au servit direct la comiterea delictului.

În prezent pedepsele maxime pentru violarea drepturilor de proprietate intelectuală în diferite țări variază da la câteva sute de euro în Grecia la câteva mii în Olanda, iar pedeapsa cu închisoarea este de 3 luni în Grecia și până la 10 ani în Regatul Unit. Pentru îmbunătățirea activității de combatere a infracțiunilor din domeniul proprietății intelectuale, a fost creată INTERPOL Database on International Intellectual Property (DIIP) Crime, o bază de date autonomă care conține informații despre crimele transnaționale și organizație. La nivelul Uniunii Europene, Directiva 2004/48 CE cunoscută și sub denumirea de IPR Enforcement Directive sau IPRED) privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală stabilește un cadru de protecție împotriva contrafacerii în scopuri comerciale. Este vorba de drepturi de proprietate industrială (brevete de invenții, certificate de protecție complementară, mărci, denumiri de origine, desene și modele, noi soiuri de plante), precum și topografiile de circuite electronice și baze de date. Directiva europeană privind măsuri penale destinate să protejeze drepturile de proprietate intelectuală (Draft Directive on criminal measures aimed at ensuring the enforcement of intellectual property rights IPRED2, din aprilie 2006) are ca scop armonizarea legislațiilor cu privire la pedepsele penale în cazul încălcării acestor drepturi. Directiva propusă transformă toate încălcările intenționate ale unui drept de proprietate intelectuală la scară comercială, precum și tentativa, complicitatea sau incitarea la astfel de fapte, drept infracțiuni.

Prin urmare, ținând cont de cele expuse aş dori să propun o redactare a art. 185³, care ar apărea în următoarea redacție: „*Fabricarea, folosirea, importul, exportul, transportarea, oferirea spre vânzare, vânzarea, alt mod de punere în circulație economică sau stocarea în aceste scopuri a produsului, folosirea de procedee, ceea ce constituie invenții...*”, iar sancțiunea să fie reformulată în următoarea redacție: „...se pedepsesc cu amendă de la 3000 la 7000 de unități convenționale sau cu privațiune de libertate de la 3 la 6 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, de la 8000 la 14000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, în ambele cazuri cu confiscarea și distrugerea mărfurilor în cauză, precum și a tuturor materialelor și instrumentelor care au servit direct la comiterea delictului”.

Referințe bibliografice:

- [1] Legea Nr. 50-XVI/2008 privind protecția invențiilor, art.4
- [2] Dicționar de proprietate industrială, Chișinău, 2005. p. 162.
- [3] Legea Nr. 50-XVI/2008 privind protecția invențiilor, art. 10, 11.
- [4] Regulamentul privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului, Chișinău, 2009, p. 5.

[5] J. Schmidt-Szalewski, J.-L. Pierre, *Droit de la propriété industrielle*, Editura Litec, Paris, 1996, p. 69.

[6] M. Coca-Cozma, *Infrațiuni economice prevăzute în Codul penal*, Editura Științifică, București, 1974, p. 307.

[7] J.-M. Mousseron, *Traite des brevets. L'obtention des brevets*, Editura Librairies Techniques, Paris, 1984, p. 47.

[8] B. Scodăcescu, V. Longhin, I. Richter, *Brevetele de invenție. Comentariu teoretic și practic al Legii asupra brevetelor de invenție, cu jurisprudența română și străină și îndrumări tehnice*, București, 1974, p.124.

[9] Y. Eminescu, *Tratat de proprietate industrială. Vol. I. Creații noi*, Editura Academiei, București, 1982, p 124-126

[10] A. Chavanne, J.-J. Burst, *Droit de la propriété industrielle*, Editura Dalloz, ediția a 5-a, 1998 (Denumirea este datorată considerării reproducerilor ne-servile ca fiind simple variante de execuție a obiectului invenției brevetate).

[11] B. Scodăcescu, V. Longhin, I. Richter, *Brevetele de invenție. Comentariu teoretic și practic al Legii asupra brevetelor de invenție, cu jurisprudența română și străină și îndrumări tehnice*, București, 1974, p. 123 (O

excepție trebuie totuși făcută, când e vorba de un brevet de perfecționare, care aparține ca și brevetul principal aceleiași persoane. Brevetul de perfecționare este o dezvoltare a celui principal, o completare a lui și amândouă formează un tot indivizibil, în așa fel că împrumutarea de elemente din fiecare brevet constituie o contrafacere).

[12] A. Petrescu, L. Mihai, Universitatea din București, *Introducere în dreptul de proprietate Industrială*, 1986, p. 228.

[13] A. Chavanne, J.-J. Burst, *Droit de la propriété industrielle*, Editura Dalloz, ediția a 5-a, 1998, p. 225.

[14] Y. Eminescu, *Legea brevetelor de invenție. Comentariu*, Editura Lumina Lex, București, 1993, p. 199 – 200.

[15] Y. Eminescu, *Legea brevetelor de invenție. Comentariu*, Editura Lumina Lex, București, 1993, p. 201.

[16] Raportul Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) intitulat Impactul economic al contrafacerii și pirateriei, 2007, documentele ale INTERPOL Intellectual Property Crime Action Grup (IIPCAG).

[17] Art. 61 al Acordului privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (TRIPS), intrat în vigoare în RM la 26.07.2001.